

Бг $\frac{01}{K-561}$

01 + 01 (061)] (47.71)

Юр. Ковалевський,
Завідуючий Українським Бібліографічним Інститутом.

Бібліографія й Українській Бібліографічний Інститут.

Київ
1919.

Видання Головної Книжної Палати Позашкільної Освіти
Народнього Комісаріату Освіти.

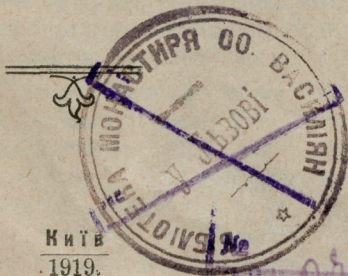
Головна Книжна
Палата.

Р
16982

[01 + 01 (061) (47.71)]

Юр. Ковалевський,
Завідуючий Українським Бібліографічним Інститутом.

Бібліографія й Український
Бібліографічний Інститут.

Київ
1919.

31.278

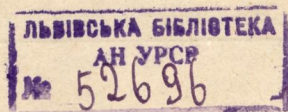
Львів. Бібліотека
АН УРСР

01 (с47.71)

1988

2006

2012

Бг 01
K561

З початку нашої революції, коли було знищено незлічені гатки, котрими царський уряд, і насамперед цензура тамували кожную культурну працю, повсталала можливість існування вільного слова на Україні. Звичайно, це мало своїм наслідком значне поширення української друкарської продукції, хоча обставини її не були для цього сприятливі (браку технічних засобів, невпорядкованість паперового ринку, труднощі комунікації й транспорту і т. и.). Розуміється, коли ми позбудемось сумної слащини військової доби—повної економічної розрухи, коли утвориться необхідна для спокійної наукової та культурної праці атмосфера, друкарська продукція на Україні повинна дуже хутко досягти великого розвитку.

При таких обставинах не може бути жадного сумніву в необхідності утворення *повної української бібліографії*, яка б заготовувала всі книжки, брошури, відозви, статті в періодичних виданнях і т. и., яка б кожному давала змогу орієнтуватись в морі друкованого паперу. Така бібліографія

не повинна обмежуватись лише тим, що надруковано українською мовою: вона мусить охоплювати всі друковані твори, що з'явилися на Вкраїні незалежно від мови, й занотовувати однаково як українські книжки, так і ті, котрі видані польською, російською, єврейською та іншими мовами. При зазначеній рівноправності всіх мов, мова українська матиме лише одну перевагу: українська бібліографія повинна занотувати й ті українські видання, котрі з'явилися по-за межами Вкраїни, тоді як видання на інших мовах підлягають їй тільки в тім разі, коли їх надруковано на території Вкраїни.

Додамо до цього, що нам потрібна бібліографія не тільки в стислому практичному розумінні каталога книжок та списку статей, що з'явилися в періодичній пресі: час вимагає утворення міцної підстави для бібліографії, як наукової дисципліни.

Одну з необхідних умов для досягнення цієї величезної мети — центральну бібліографічну інституцію ми маємо: це є новий урядовий заклад—*Український Бібліографічний Інститут*.

Український Бібліографічний Інститут існує, яко відділ Головної Книжної Палати, яку згідно з законом 7 червня 1919 р. утворено „для реєстрації всієї друкарської продукції на Вкраїні, наукового її систематизування та для обміну книжками з іншими книжними інституціями“; другий відділ Головної „Книжної Палати“—відділ Реєстрації та Книжної Літописі спирається в своїй діяльності на законі від 7 червня 1919 р.

про обсьязкову надсилку до Головної Книжної Палати всіми друкарнями, літографіями та иншими подібними закладами примірників всіх видань. На чолі Головної Книжної Палати стоїть Рада, яка складається з представників урядових, громадських, професійних і наукових інституцій, академічних і міських бібліотек; вона збирається що-тижня та керує діяльністю Головної Книжної Палати взагалі; безпосереднє керування справами належить до Завідуючого Головною Книжною Палатою.

Бібліографічний Інститут та Регістраційний Відділ, хоча відскремлені з адміністративного боку, але по суті провадять одну спільну бібліографічну справу, й через те все, що ми говоримо про Бібліографічний Інститут, відноситься одночасно й до Регістраційного Відділу Палати.

Метою діяльності Бібліографічного Інституту, як ми вище згадали, є утворення української бібліографії, цеб-то збирання, систематичне оброблення та оголошення відомостей про все, що надруковано українською мовою та иншими мовами на Україні, а також про все, що надруковано иншими мовами про Україну з початку друку й до останнього часу. Керуючі працею Бібліографічного Інституту не повинні ні на хвилину заплісувати очей перед нечисленними труднощами, які існують тепер і які повставатимуть перед ними при поширенні праці. Найбільша трудність внутрішнього й організаційного характеру лежить в тому, що-

би знайти співробітників досить підготованих для виконання бібліографічної праці, котра, як відомо, вимагає не тільки великої уважності, але також і доброї загальної освіти і любови до книжки. Потім необхідно поставити справу одразу так, щоб наслідки праці Бібліографічного Інституту й всі його видання задовольняли найсуворішим теоретичним та практичним вимогам, яким повинна відповідати національна бібліографія, пам'ятаючи, що бібліографії українського друку не було до цього часу навіть в зародку (про Галичину ми тут не говоримо).

Що до зовнішніх перешкод в праці Бібліографічного Інституту, то всі вони виникають з загальних умов сучасного життя й зв'язані з одержанням матеріалів до бібліографії. Так, велика кількість книжок, виданих у Києві, давно розійшлась. Тим часом у нас до цього часу не було такої бібліотеки, котра збирала б та зберігала всі нові видання (крім бібліотеки Наукового Т-ва у Львові, яку так безжалістно плюндрувало московське військо під час окупації Галичини), й тому знайти де-котрі книжки й періодичні видання дуже важко. Ніяких джерел до бібліографії таких видань ми не маємо, бо багато з них невійшло в каталоги видавництва і книгарень; знову що торкається до бібліографії провінціальних видань, то зібрати про них відомості також надзвичайно трудно за браком у нас тепер зв'язку з провінцією та відсутністю там реєстрації друкарської продукції. Таким чином, в тих випадках, коли відомо-

мости не можуть бути одержані в російської дореволюційної бібліографії, нам зостається лише одно — розшукати кожную книжку, кожне число періодичного видання та списати з них необхідні бібліографічні відомости.

Нам тепер можуть зауважити, що при зазначених обставинах взагалі неможливо розмовляти про яку-небудь більш значну бібліографічну працю, з'окрема ж ставити такі недосяжно широкі завдання, які стоять перед Бібліографічним Інститутом. З такою думкою почасти треба згодитись, але тільки почасти: Бібліографічний Інститут починає свою працю при дуже важких обставинах, коли здійснити цілком його завдання просто неможливо. — це треба одверто визнати, зробити з цього належні висновки й одразу ж обмежити ці завдання, але з другого боку слід зауважити, що відкладати на інші часи початок національної бібліографічної праці було б нераціонально. Закласти міцну наукову підвалину української бібліографії повинно зараз, негайно, поки наша друкарська продукція не досягла великих розмірів і поки сили нашої бібліографії не розбились на цілу низку окремих праць, нічим не звязаних одна з другою та заснованих на різних підставах. Нам конче потрібно зробити це, щоб наша бібліографія не опинилась в такому безпорадному становищі, в якому перебуває зараз бібліографія російська, де ми бачимо багато бібліографічних творів, на котрі покладено силу праці, але не маємо зовсім єдиної національної бібліографії.

Найбільшою хвилю російської бібліографії до останніх часів була відсутність єдиного, добре виробленого плану складання бібліографії всієї друкарської продукції, — та відсутність єдиного осередка, за допомогою якого вся бібліографічна праця була б розділена як по окремих галузях знання, так і територіяльно, — без чого утворення бібліографії річ просто неможлива. Цим і пояснюється, що всі великі російські бібліографічні праці, починаючи від Соникова (1813 — „Опыт Россійской библиографии“) й кінчаючи працями С. А. Венгера (1897 — „Русскія Книги“) й Сергпутовскаго (1909 — „Справочникъ о русскихъ книгахъ“) уявляють з себе не що інше, як недокінчені розрізнені спроби утворення бібліографії: кожний бібліограф починає реєстрацію знову, знову повторює те, що робили його попередники. Коли новіші бібліографи намірялись порівняти ці численні праці — покажчики, каталоги, описи, та звести їх в одну цілість, тоді виявилось, що про таке зведення неможливо й гадати, бо кожна праця заснована на підставах, які зовсім відрізняються від плану попередніх праць, що кожний бібліограф вживає своїх методів описання книжок; — а що до систематичного поділу всіх описаних книжок — то всякі спроби порівняння поодиноких каталогів мають тільки той наслідок, що замість системи з'являється хаос. Таким чином, коли „Московское Библиографическое Общество“ взялося за складання російської бібліографії, воно визнало, що існує тільки єдиний шлях для досягнення

цієї мети,—складання реєстру книжок наново з самого початку друку. Наприкінці треба зазначити, що ми не тільки не маємо повної бібліографії російських книжок, а навіть приблизно не знаємо, скільки їх вийшло, й справа з утворенням російської бібліографії ХІХ століття, після величезної праці десятків бібліографів, нині стоїть так само, як стояла десятки років назад.

Ми мусимо тут відмітити, що як раз в сучасний момент для української бібліографії з'явилась величезна небезпека, котра загрожує самому її існуванню: українська бібліографічна праця має нахил піти тим самим шляхом, який довів російську бібліографію до такого смутного становища. Ми маємо відомости про те, що місцеві бібліографічні інституції, котрі недавно повстали в де-яких більших містах України на громадські кошти, почувають себе остільки незалежними від центру, що не тільки ведуть бібліографічну працю на свій взірць, але навіть безпосередньо від себе надсилають з метою обміну ріжним інституціям ті книжки, котрі по закону повинні надходити до Головної Книжної Палати. Таке становище треба визнати за цілком ненормальне й небажане, бо необхідним наслідком його з'являться всі ті недуги, на котрі слабує російська бібліографія: відсутність одного плану, брак послідовности та твердих теоретичних підстав роботи. Між тим українська бібліографія не може уникнути такої ж самої хиби в тому разі, коли Київські бібліографи не будуть знати, що роблять Харківські, а Полтавські

не будуть лічитись з Катеринославськими.

Український Бібліографічний Інститут повинен зробити належні висновки з сумного досвіду російської бібліографії; мусить подбати про те, щоб стати тим осередком, коло якого скупчувались би всі бібліографічні сили України, що працюють над утворенням бібліографії; він повинен стати тим організуючим центром, з якого виходять плани бібліографічних праць і в котрому вирішуються теоретичні питання бібліографії. Керуючі Бібліографічним Інститутом і всі ті, від кого залежить його діяльність, повинні разом з тим пам'ятати, що негайне *утворення на місцях справжньої бібліографії* на підставі науки та здобутків західньо-європейського досвіду, замість безсистемного хаотичного списування внижок, є завдання великої культурної та державної ваги, без здійснення котрого праця Бібліографічного Інституту не може мати належного значіння.

Такими місцевими осередками, котрі з'єднують бібліографічні сили в різних культурних центрах України та звязують їх з Українським Бібліографічним Інститутом у Києві, можуть бути тільки місцеві відділи Бібліографічного Інституту, котрі утримуються на кошти, асигновані, як Центральним Урядом, так і місцевими громадськими інституціями. Така організація місцевих бібліографічних інститутів, не звязуючи їх дуже з центром з боку адміністративного, залишаючи їх під контролем місцевих громадських інституцій, разом з тим може утворити необхідні умо-

ви для широкої бібліографічної праці, яка лежить перед Бібліографічним Інститутом: дасть змогу переводити в життя єдиний план складання бібліографічного каталогу та виконувати бібліографічну роботу в одноманітній формі й по одній системі на всій території України. Разом з тим така організація дасть змогу притягти до праці бібліографів, знавців книжної справи та місцевих книгозбірень, а також книжних діячів - практиків і підтримати їх бібліографічну працю фінансово.

Чи дасть ця організація ті добрі наслідки, про які ми тут кажемо, це в значній мірі буде залежати не від Інституту, а від того, оскільки всі наші бібліографи, письменники, бібліотекарі і взагалі працівники на книжному полі відчують необхідність спільної праці для утворення української бібліографії, оскільки вони почувують свій обов'язок прийти на поміч Бібліографічному Інституту й підлягти в своїх працях не тим формам, до яких вони може вже звикли, а тим, котрі будуть рекомендовані Бібліографічним Інститутом. Тільки в тому разі, коли така допомога Бібліографічному Інституту буде забезпечена, можна бути спокійним за те, що він добре справиться з своїм великим та важким завданням.

Головнішим теоретичним скарбом, з котрим Бібліографічний Інститут починає свою діяльність і який дає його керівникам глибоке переконання в тому, що праця їх заснована на твердому ґрунті, є при-

нята Інститутом міжнародня децимальна система бібліографичної класифікації.

Вводячи в свою працю цю класифікацію, вважаючи приєднання до міжнародньої класифікації першою умовою співробітництва з Бібліографічним Інститутом, ми переконані в тому, що закладаємо цим міцну наукову підвалину української бібліографії. Бо система в бібліографії—все, й прийняття доброї системи на початку бібліографичної праці, ручиться за те, що коли буде досягнено певної повноти матеріалу, то й сама бібліографія буде добірною й задовольнятиме всім науковим вимогам.

З багатьох наукових та практичних переваг міжнародньої децимальної класифікації над всіма іншими ¹⁾ нас переконує в необхідності приєднання до неї перш за все надзвичайно детальне переведення поділу кожного поняття на поняття йому підлягаючі, при чому в класифікацію введені не тільки всі найдрібніші галузі знання й окремі питання, але навіть згадуються й об'єкти тої чи иншої дисципліни. (Як відомо, повні таблиці міжнародньої децимальної класифікації містять в собі коло 50.000 рубрик; таблиці ці опрацьовано так детально, й деталізація переведена в них так послідовно, що, як свідчать компетентні фаховці, міжнародні бібліографичні таблиці можуть навіть вживатись як програми до іспитів в

¹⁾ Див. статтю С. Кондри „Бібліографична класифікація по децимальній системі“, Книгарь 1918 р., ч. 7, ст. 370—374.—Зараз я готую до друку статтю, в котрій будуть докладно обговорені різні прикмети децимальної системи. Ю. К.

вищих наукових закладах). Таке розроблення дає можливість доручити систематизацію бібліографічного матеріалу, що торкається найспеціальніших питань різних наук, особам, які навіть не одержали фахової освіти в тій галузі науки чи практичного знання, до котрого відносяться ці твори, — а це, розуміється, було б цілком неможливо при вживанні інших систем класифікації. Не говоримо вже про те, що ця величезна деталізація класифікаційної схеми дає можливість одночасного переведення бібліографічної роботи в різних місцях та легкого сполучення її наслідків в одно ціле.

Приєднання до міжнародної бібліографічної системи дає Бібліографічному Інституту ще один величезний здобуток: завівши в себе цю класифікацію й таким чином зробившись співробітником міжнародного Бібліографічного Інституту, співником великої міжнародної бібліографічної праці, Український Бібліографічний Інститут відразу одержує в своє розпорядження весь матеріал який до цього часу був зібраний Міжнародним Інститутом відносно бібліографії України, й таким чином одразу матиме у себе бібліографічні відомості про всі твори, надруковані за кордоном українською мовою та іншими мовами про Україну, де б то володітиме здобутками величезної праці, про виконання котрої власними силами не міг би навіть мріяти. Можна сміливо сказати, що коли міжнародна бібліографічна класифікація навіть була би з де-яких боків менш зруч-

ною, ніж яка небудь инша (але зручнішою для енциклопедичних бібліографічних праць системами ми поки-що не знаємо), ми й тоді повинні були б приєднатись до неї, маючи на увазі це міжнародне значіння. На жаль, десятимальна система, широко розповсюджена в Америці та в Західній Європі, а в останні роки популярна і в Росії, у нас мало кому відома, але ми гадаємо, що вона має більше шансів бути прийнятою нашими бібліографами, ніж яка инша система, хоча би тому, що вона з'являється результатом праці видатних спеціалістів-вчених, виходить від такого високого в бібліографічних питаннях авторитету, як Міжнародній Бібліографічний Інститут в Брюкелі, та ухвалена міжнародним бібліографічним Конгресом в 1910 році.

Діяльність Бібліографічного Інституту на перших порах обмежується: 1) Збиранням матеріалів до бібліографії біжучої друкарської продукції на Україні та до бібліографії видань 1917 — 1919 рр.; списанням на картки бібліографічних відомостей про зазначені видання, згідно з правилами каталогізації, які встановлено Міжнародним Бібліографічним Інститутом в Брюкелі; поділом цих матеріалів по Міжнародній десятимальній системі бібліографічної класифікації;

2) Утворенням у всіх культурних центрах України місцевих відділів Бібліографічного Інституту з метою згуртування місцевих бібліографічних сил для виконання зазначеної вище праці в певних територіальних межах;

3) Остаточним обробленням всіх здобутих матеріалів та оголошенням наслідків цієї праці в місясних бюлетенях „Книжна Літопись“ — (що до біжучої друкарської продукції) та в періодичнім виданні „Українська Бібліографія“ — за час 1917—1919 років.

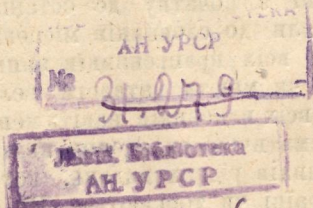
Ми повинні ще раз підкреслити, що здійснення цього програму не може бути досягнуто иншим способом, як тільки спільною роботою всіх культурних робітників, що визнають велику культурну вагу бібліографічної справи та хотять віддати їй свою працю. В їх руках знаходиться будучність нашої бібліографії.

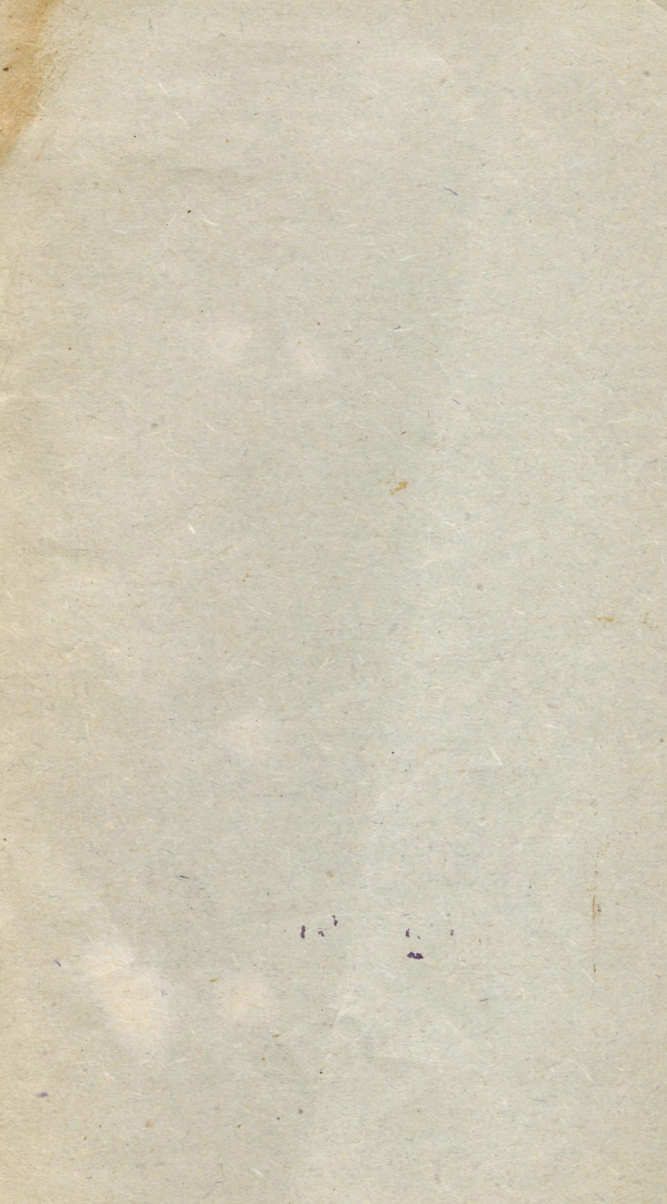
Український Бібліографічний Інститут звертається до всіх письменників та бібліографів (як тих, котрі мешкають у Києві, так особливо провінційальних), які збирають матеріали до бібліографії друкарської продукції на Україні з початку до останніх часів, чи матеріали до словників місцевих письменників; до всіх працівників книги, котрі складають, чи мають каталоги великих бібліотек; до всіх власників навіть невеликих, але систематично складених книгозбірень; до власників рідких видань, котрі з'явилися на Україні чи торкаються України—з проханням *подавати відомости про свої праці та збірки, підтримувати постійний зв'язок з Бібліографічним Інститутом, надсилати йому свої міркування в справі утворення національної бібліографії, ділитись своїм бібліографічним досвідом і зібраними матеріалами; вступати до чис-*

ла кореспондентів і діяльних співробітників місцевих відділів Інституту.

Для Бібліографічного Інституту однаково бажане, як співробітництво письменників та бібліографів - теоретиків, так і допомога практичних знавців книжної справи — бібліотекарів і завідуючих книгарнями. Керуючі Бібліографічним Інститутом з свого боку вважають за обов'язок підтримувати постійні зносини з усіма працівниками на книжному полі, як листуванням, так і за допомогою періодичної преси, бо єднання всіх сил найкраща запорука найуспішнішого досягнення спільної мети.

Адреса Українського Бібліографічного Інституту:
Київ, Бульвар Т. Шевченка № 14, Головна Книжна
Палата.

52 696

Бг 01
К-561

Бг 01
К-561

01 + 01 (061)] (47.71)

Юр. Ковалевський,
Завідуючий Українським Бібліографічним Інститутом.

Бібліографія
й Українській Бібліографічний
Інститут.

Київ
1919.

Видання Головної Книжної Палати Позашкільної Освіти
Народнього Комісаріату Освіти.